

BAŞVURU ŞARTLARI	
Soru	Bir projeye bir Üniversite, iki sanayi kuruluşu olarak başvuru yapılabilir miyiz?
Cevap	Bir projeye bir Üniversite, iki sanayi kuruluşu olarak başvuru yapılabilir. Bu durumda Sanayi Ortaklarının aynı ya da nakdi desteklerinin toplamı projenin toplam proje bütçesinin en az %20'si olmalıdır.
Soru	Hidrojen çağrısında hidrojen üretimi, depolanması ve yakıt hücresi öncelikli konuları belirlenmiştir. Bir projede üretim ve depolama olarak çalışabilir miyiz? Yoksa her proje sadece bir amaca dönük olmak zorunda mıdır?
Cevap	Çağrılar üretim, depolama, yakıt hücresi olmak üzere ayrı ayrı açılmıştır. Projenizin içeriğine göre başvurularınızı ayrı ya da birlikte yapabilirsiniz.
Soru	TUGEP uygulama esasları İKİNCİ BÖLÜM-9.madde (9)'daki mezuniyet koşulları projede alt yüklenici kullanıldığı durumda da geçerli midir?
Cevap	Bu soruda belirtilen "alt yüklenici" ise hizmet alımı kapsamında değerlendirilmemektedir. Proje kapsamında yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerden hizmet alımı (danışmanlık dâhil) yapılabilir. Hizmet alımlarında, hizmet alınan kurumda doktoralı personel şartı aranmaz, hizmet alımı ile ilgili açıklayıcı bilgiler ve bu hizmetin bedelinin belirtildiği teklif mektubu proje önerisine eklenir.
Soru	Projenin THS4 seviyesinde olması" ile ifade edilmek istenilen nedir? THS'nin değerlendirileceği bir boyut söz konusu olur mu? Örneğin, 10 g/gün üretim kapasitesine sahip bir elektrolizör yığını da tek başına THS4 seviyesini sağlar mı, önerilen tam kapasitede çalışan bir prototipin olması mı beklenmektedir?
Cevap	Projenin Teknolojik Hazırlık Seviyesinin 4 olması ile ifade edilen husus proje konusunun laboratuvar seviyesinde teknoloji/sistem bileşenlerinin doğrulandığı, teknolojinin geçerliliğinin onaylanmış olmasıdır. Projeye konu ürünün alt ölçek sınır bulunmaksızın laboratuvar ölçeğinde prototiplendirilmiş olması gereklidir.
Soru	TARGET-2023-01-HTYH TENMAK AR-GE TEŞVİKLERİ HİDROJEN TEKNOLOJİLERİ VE YAKIT HÜCRESİ ÇAĞRISI-Temiz Hidrojen Üretim Teknolojileri üretimi ile ilgili destek başvuru kılavuzu ve başvuru örneği konusunda bilgi alabilir miyim?
Cevap	Çağrılarımıza ilişkin bilgi ve belgelere https://www.tenmak.gov.tr/cagrlar.html ve tendes.tenmak.gov.tr 'den erişebilirsiniz.

Soru	%20'lik aynı ya da nakdi destek sağlayacak olan Sanayi Ortağı TENMAK proje desteklerinden yararlanabilmekte mi?
Cevap	Çağrı metninde de belirtildiği üzere Sanayi Ortağı, Proje yönetici/yürütücü kuruluş olarak görev almalıdır. PYÖK/PYK olarak görev alan Sanayi Ortağı TENMAK desteklerinden yararlanabilmektedir.
Soru	Sanayi Ortağının TENMAK proje desteklerinden yararlanamadığı spesifik bir bütçe kalemi var mı?
Cevap	PYÖK/PYK olarak görev alan Sanayi Ortağı, TENMAK destekleri kapsamında sağlanan tüm bütçe gider kalemlerinden yararlanabilir.
Soru	Proje sürecinde süre uzatımı veya ek bütçe gereksinimi hususlarında mevzuata dayalı bir kısıtlama/talep hakkı bulunmakta mıdır?
Cevap	<p>TENMAK TARGET çağrılarının dayanağı olan TENMAK TEKNOLOJİ VE ÜRÜN GELİŞTİRME PROJELERİ (TUGEP) DESTEK PROGRAMINA İLİŞKİN UYGULAMA ESASLARI web sayfasında duyurulmuştur. Bu mevzuatta; ek bütçe gereksinimlerine ilişkin 18. maddesinin üçüncü fıkrasında "Projeye verilecek ek ödenek talepleri; PYÖ/PY'nin gerekçeli başvurusu üzerine, izleyici hakem ve/veya TENMAK proje uzmanı görüşü ve Değerlendirme Komisyonu görüşü alınmak suretiyle Başkan tarafından karara bağlanır. Bu şekilde proje bütçesi (PTİ ve kurum hissesi hariç), en fazla yüzde elli oranında artırılabilir. Bu oranı aşan ek ödenek talepleri, proje bütçesinin (PTİ ve kurum hissesi hariç) yüzde yüzünü aşmamak kaydıyla, Başkanın teklifi üzerine Yürütme Kurulu tarafından karara bağlanır."</p> <p>Ek süre gereksinimlerine ilişkin ise 20. maddesinin beşinci fıkrasında "Projeye verilecek ek süre taleplerine ilişkin PYÖ/PY'nin gerekçeli başvurusu TENMAK'a iletilir. Talep hakkında izleyici hakem ve/veya TENMAK proje uzmanı ve/veya Değerlendirme Komisyonu görüşü alınarak Başkan tarafından karar verilir. Bu şekilde proje süresi, en fazla yarısı kadar uzatılabilir. Bu süreyi aşan ek süre talepleri aynı usule uyularak Başkanın teklifi üzerine Yürütme Kurulu tarafından karara bağlanır." kısıtları bulunmaktadır.</p>
Soru	Danışmanlık hizmetinde doktora mezunu şartı koyulmuş. Danışmanlık üniversiteden değil de bir mühendislik firmasından alınabilir mi? Bu durumda da ilgili kurumda da doktoralı personel şartı aranacak mıdır?
Cevap	TENMAK TARGET Proje desteklerinde; gerek duyulan hallerde, projenin özel uzmanlık gerektiren konularında bilgisinden yararlanan en az doktora derecesine sahip, proje sonuç raporunda adı geçecek olan proje ile ilgili alanda proje danışmanları görev alabilir. Bu soruda belirtilen "Danışmanlık Hizmet Alımı" ise proje danışmanı kapsamında değerlendirilmemektedir. Proje kapsamında yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerden hizmet alımı (danışmanlık dâhil) yapılabilir. Hizmet alımlarında, hizmet alınan kurumda doktoralı personel şartı aranmaz, hizmet alımı ile ilgili açıklayıcı bilgiler ve bu hizmetin bedelinin belirtildiği teklif mektubu proje önerisine eklenir.

Soru	PYK'nın özel sektör kuruluşu olduğu durumda çalışma süresinin en az %50'sini projeye ayırma şartı, proje yürütücüsü kişi için mi yoksa tüm proje ekibi için mi geçerlidir?
Cevap	PYÖK/PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda Proje Yöneticisi/Yürütücüsünün çalışma süresinin en az %50'sini projeye ayırması şarttır. Projede görev alan araştırmacıların çalışma süresinin en az % 5'ini projeye ayırması şarttır. Yardımcı personel için zaman ayırma yüzdesi alt sınır bulunmamaktadır.
Soru	Kadrosu yükseköğretim kurumlarında olan PYÖ/PY şirket ortağı söz konusu olmaması durumunda, teknoloji geliştirme bölgesinde yer alan şirketlere kurum hissesi ödeneği verilir mi?
Cevap	PYÖK/PYK'nın teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren şirket olması ve kadrosu yükseköğretim kurumlarında olan PYÖ/PY'nin söz konusu şirketlerin ortağı olmaları halinde, bu şirketlere PTİ ve personeli gideri dışında kalan proje bütçesinin % 10'u oranında kurum hissesi verilir
Soru	Ar-Ge teşvikleri kapsamında tenmak.gov.tr üzerinde 30 Kasım 2022 çağrı ilan tarihi ile yayımlanan Teknoloji ve Ürün Geliştirme Projeleri Destek Programı başvuruları için son Tarih bilgisine erişememekteyim.
Cevap	Çağrı metninde de belirtildiği gibi; çevrimiçi başvuru sistemi açılış ve kapanış tarihi: 05.01.2023-12.06.2023, elektronik başvuru çıktısının gönderilmesi için son tarih: 19.06.2023'tür.
Soru	THS 4 olduğu ile ilgili bir kanıt / doküman vs. talebiniz var mı? THS 8 seviyesi için beklenen kanıt / doküman seti nelerden oluşmaktadır?
Cevap	Projenin Teknolojik Hazırlık Seviyesinin 4 olması ile ifade edilen husus proje konusunun laboratuvar seviyesinde teknoloji/sistem bileşenlerinin doğrulandığı, teknolojinin geçerliliğinin onaylanmış olmasıdır. Projeye konu ürünün alt ölçek sınır bulunmaksızın laboratuvar ölçeğinde prototiplendirilmiş olması gereklidir. İlgili konudaki detaylı değerlendirme proje değerlendirme aşaması sırasında uzman hakemler tarafından yapılacaktır.
Soru	"En az bir kamu kurum / kuruluşu, üniversite PYK olarak görev almalıdır." İfadesine istinaden çağrıya Roketsan tek başına yürütücü kuruluş olarak başvuramamakta mıdır?
Cevap	En az bir kamu kurum/kuruluşu, üniversite PYK olarak görev almalıdır ve Sanayi Ortağı PYK olarak görev almalıdır. Birden fazla PYK'nın yer aldığı projelerde, projenin yönetiminden sorumlu olan Proje yöneticisi kuruluş (PYÖK) belirlenir ve proje başvurusu PYÖK'nın Proje Yöneticisi (PYÖ) tarafından yapılır.

	Bu durumda, ROKETSAN tek başına başvuru yapamamaktadır.
Soru	“PYÖK / PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda çalışma süresinin en az %50'sini projeye ayırması şarttır.” İfadesi neyi kastetmektedir? Bunun denetimini nasıl yapmayı planlıyorsunuz?
Cevap	PYÖ/PY'nın çalışma süresinin en az %50'sini projeye ayırması hususunun denetlenmesi PYÖK/PYK'nın sorumluluğundadır. Birden fazla projede yer alınabilir iş paketlerine çalışmak üzere tanımlanan personelin çalışma yüzdesi 100% ile sınırlandırılmıştır. Bu şarttan dolayı ikiden fazla projede PYÖ/PY olamamaktadır. PYÖ/PY ile PYÖK/PYK, projelerin yürütülmesi ile ilgili olarak TENMAK tarafından belirlenmiş etik kurallara ve etik davranış ilkelerini düzenleyen ilgili mevzuat hükümlerine uymak, uyulmasını sağlamak ve evrensel nitelikli bilimsel araştırma ve yayın kurallarına uymak zorundadır. Aksi durumun TENMAK tarafından tespit edilmesi halinde, ihlal edilen kurallara ilişkin olarak ilgili mevzuatta belirlenmiş yaptırımlar uygulanır.
Soru	Proje kapsamında "10 KW'lık bir PEM yakıt hücresi geliştirilmesi" hedeflendiğini varsayalım, aynı konu ve kapsam şeklinde olan bağlayıcılıkla proje süresi boyunca bir herhangi bir PEM yakıt hücresi geliştirilmesi projesine başvurulması / teklif verilmesi kısıtlanmış mı olacaktır?
Cevap	Evet, çağrı metninde de belirtildiği üzere “Sanayi Ortağı ve PYÖK/PYK'lar TENMAK'a sunulan proje ile aynı konu ve kapsamdaki bir proje ile TENMAK ya da başka bir Kurum/Kuruluşa başvuru yapamaz.” şeklinde bir kısıtlama bulunmaktadır.
Soru	Proje süresi boyunca yayınlanacak olan yeni ya da yapılması önceden stratejik hedef olarak planlanan PEM yakıt hücresi projelerine başvurulması kısıtlanmakta mıdır? Sonuçta üretilen yakıt hücresi farklı sektör ve yerlerde kullanılabilir. Bu farklı sektör ve yerler projeyi ayrıştırmakta mıdır? Yoksa yakıt hücresi tipi PEM olması bir kısıt oluşturmak için yeterli mi?
Cevap	Birebir aynı projeye bir başka kurumdan çifte finansman oluşturacak bir proje olması durumunda başvuru kabul edilmeyecektir. Ancak bir önceki projeden elde edilen bilgi ve tecrübenin bir sonraki farklı teknik özellikler gerektiren bir projede kullanılmasında bir beis yoktur.
Soru	Karbon Yakalama, Kullanım ve depolama teknikleri” çağrısında 3 adet alt başlık var. Karbon kullanım ve faydalı ürüne dönüştürme teknolojileri ana başlığı(2) altında çalışmak istiyoruz. Bu durumda diğer ana konuların hedefleri (1. Ana konu: %95 üzerinde ve günlük en az 1 ton tutabilecek kapasitelerin sağlanması) bizim projemizin hedefi açısından sınırlayıcı bir durum mudur?
Cevap	Projenizi sunmak istediğiniz çağrı başlığı kapsamında karbonun yüksek verim, düşük maliyetle ve modüler olarak yakıtlar, kimyasallar ve karbonatlı ürünler gibi faydalı ürünlere dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Her çağrı için farklı hedefler belirtilmiş olup başvuru yapılan çağrının hedefleri açısından değerlendirme söz konusu olacaktır.

Soru	<p>İğdır ili radyoekolojisi ile ilgili hazırladığım projede ağır metallerin ve radyoelementlerin istasyonlara göre dağılımı, her bir istasyondan toplanan, böcek, balık, kurbağa, su ve sediment numunelerindeki durumu, istasyonlar arasındaki karşılaştırması ve birbiri ile ilişkisi gibi durumlar değerlendirilecektir. Bu amaçla 134Cs, 137Cs, 90Sr, 3H, 131I, 40K, 232Th, 226Ra gibi radyonüklidlerin seviyeleri ve genotoksik etkileri belirlenecektir. Bununla birlikte belirlenen lokalitelerin As, Pb, Hg, Cd ağır metal seviyesi de ölçülerek, kirliliğin olası etkileri histopatolojik olarak da ortaya konulacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda TENMAK'ın destek verdiği program var mıdır? Sitenizi incelediğimde genel olarak ürün geliştirme üzerine destek çağrıları var ancak çevre kirliliğinin çok yönlü değerlendirildiği bu gibi çalışmalar için TENMAK'ın destek programları yakın zamanda olur mu?</p>
Cevap	<p>Başvuruya açık olan mevcut proje destek çağrılarımız; "TENMAK Ar-Ge Teşvikleri Hidrojen Teknolojileri Ve Yakıt Hücresi Çağrısı" başlığı altında; temiz hidrojen üretim teknolojileri, depolama ve sıvılaştırma teknolojileri, yakıt hücresi teknolojileri ile birlikte "TENMAK Ar-Ge Teşvikleri Karbon Yakalama, Kullanım Ve Depolama Teknolojileri" başlığı altında; karbon yakalama teknolojileri, karbon kullanım ve faydalı ürüne dönüştürme teknolojileri ve karbon kullanım ve faydalı ürüne dönüştürme teknolojileri'dir.</p> <p>Başka konularda oluşturulacak olan çağrılarını www.tenmak.gov.tr adresinden takip edebilirsiniz.</p>
Soru	<p>Bir yakıt pili geliştirilmesi projesi kurgusunda, bu yakıt pilinin bir sisteme entegrasyonunu zorunlu mudur?</p> <p>Yakıt pilinin sadece gerçek ortamın simüle edildiği bir test silsilesine sokulmasının yeterli midir?</p> <p>Yani özetle uygulama gösteriminden TENMAK tarafının tam olarak beklentisi nedir?</p> <p>Örneğin bir yakıt pili geliştirildikten sonra, yakıt pili ile çalışabilecek bir aracın geliştirilmesi ve bu yakıt pilinin bu araca entegre edilmesi gerekiyor mu? Nitekim bir yakıt pilli aracın bu çağrı kapsamında geliştirilmesi söz konusu olduğunda proje bütçesinin önemli bir kısmının bu iş paketi için ayrılması gerekecektir.</p>
Cevap	<p>Çağrı metni incelendiğinde böyle bir zorunluluk olmadığı görülmektedir.</p> <p>"Temiz Hidrojen Üretim Teknolojileri" ana başlığındaki çağrı kapsamında günlük en az 100kg üretim kapasitesinde olması, "Yakıt Hücreleri Teknolojileri" ana başlığındaki çağrı kapsamında ise uygulama alanına göre en az 10kW güç çıkış kapasitesine sahip modüler bir paket olması gerekmektedir.</p>
Soru	<p>Hidrojen depolamaya yönelik olarak karbon fiber 1kg/gün kapasiteye sahip 700 bar hidrojen depolayan bir sistem yapıldığını varsayalım.</p> <p>"Hidrojen Çağrısı"nda depolama için günlük 100kg/gün depolama kapasitesi limiti koyulmuş, bunu üretmek için gerekli bir elektrolizör sistemi mi kurulmalı?</p> <p>Çağrı metninde belirtilen bu 100kg/gün limiti şart mı, ısrarla bu sistemi mi istemektesiniz?</p>

	<p>1kg/gün depolama veya üretme kapasitesine sahip bir sistem bu kıstası sağlamıyor mu?</p> <p>Dolayısıyla 1kg/gün depolama kapasitesi olan bir sistemden 100 tane mi üretilmelidir?</p>
Cevap	<p>Önerilen yöntem ticari olarak uygun ve teknik olarak yapılabilecekse desteklenir. 1kg/gün kapasiteli sistemden 100 tane mi 10kg/gün kapasiteli sistemden 10 tane mi üretileceği hakem sistemi tarafından belirlenecektir.</p> <p>Proje başvuruları uzman hakem ve panel sistemleri ile değerlendirilecektir. Hidrojen çağrı metninde de belirtildiği gibi 100kg/gün depolama kapasitesine sahip ve ticarileşme potansiyeli olan bir sistem desteklenecektir.</p>
Soru	<p>Sanayi ortağının tanımı nedir?</p> <p>Bazı durumlarda birden fazla sanayi ortağının kullanıcı ve ticarileştirici olması söz konusu oluyor.</p> <p>Birden fazla sanayi ortağı olarak proje başvurusu yapılabilir miyiz?</p>
Cevap	<p>Birden fazla sanayi ortağı ile proje başvurusu yapılabilir, bununla ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.</p>
Soru	<p>Firmamız bünyesinde, 250kW'lık iki tip elektrolizörümüz vardı fakat proje büyüyünce bu elektrolizleri 1MW'a çevirmemiz gerekti. Bu durumda, ticarileşmiş bir şeyin yelpazesinin büyütülmesi desteklenecek proje olarak değerlendirilebilir mi?</p>
Cevap	<p>Var olan ticarileşmiş ürün ölçek büyütürken yeniden projelendirmek isteniyor ise bu proje Ar-Ge niteliği taşımadığı için tarafımızca desteklenemez. Ancak sistemin ölçek büyütülürken Ar-Ge niteliği taşıdığı düşünülüyor ise başvuru uzman hakem ve/veya panel sistemi ile değerlendirilir.</p>
Soru	<p>Oksijen ve hidrojen olmak üzere iki farklı elektrolizör tipi mevcuttur. İkisi de proje başvurusunda yer alabilir mi?</p> <p>Saf hidrojen mi isteniyor yoksa karışık (hidrojen ve oksijen karışık) da olabilir mi?</p>
Cevap	<p>Elektrolizörün tipi ile ilgili bir kısıt bulunmamaktadır. Ancak çağrı metninde de belirtildiği gibi temiz hidrojen üretim teknolojileri ile ilgili destek sağlanacaktır.</p> <p>Bu durumda, her iki tür için de başvuru yapılabilir.</p> <p>Saf hidrojen olmalıdır, hidrojen saflığı ile ilgili kriter daha sonra belirlenecektir.</p>
Soru	<p>Hidrojen depolama çağrısında, metal hidrür amonyaka çevrilip amonyak olarak depolanabilir mi?</p>
Cevap	<p>Evet depolanabilir, hidrojen çağrı metninde "Depolama ve sıvılaştırma teknolojileri" başlığı bu çağrı kapsamında öncelikli desteklenecek konular arasında yer almaktadır. Dolayısıyla başvuru sağlanabilir.</p>

Soru	Ticarileşme amacıyla bir TTO anonim şirketi kamu kurum/kuruluşu olarak proje desteğine başvurabilir mi?
Cevap	Projede üniversite veya kamu kurum/kuruluşu ve sanayi ortağının olması zorunludur. Tek başına üniversite ya da üniversitenin bir şirketi olarak başvuru sağlanamaz. Mutlaka iki kurumdan oluşan bir konsorsiyum kurulmalıdır. Üniversite ile üniversitenin bir şirketi başvuru yapabilir. Ticarileşme ile ilgili hakemleri ikna edebilecek bir sanayi kuruluşu olmalıdır.
Soru	Karbon yakalama, kullanım ve depolama teknolojileri çağrısı kapsamında; karbon kullanım ve faydalı ürüne dönüştürme teknolojileri hedefine yönelik üretilecek ürün ile ilgili minimum kapasite var mı?
Cevap	Karbon yakalama, kullanım ve depolama teknolojileri çağrısı kapsamında bir kapasite koşulu yoktur ancak karbonu yüksek verim, düşük maliyetle ve modüler olarak faydalı ürünlere dönüştürmek önemlidir. Bu kapsamda, herhangi bir saflık, alt limit ve üst limit sınırı bulunmamaktadır.
Soru	Hâlihazırda patenti alınmış ürünleri birleştirip yeni bir ürün geliştirmek destek kapsamına girer mi?
Cevap	Ar-Ge projesi niteliği taşıması nedeniyle desteklenmemektedir.
Soru	Elektrolizör, saflaştırma, sıkıştırma ve depolama aşamalarını içeren bir projede depolama aşamasında kompresörü (sıkıştırıcı) ticari olarak yurt dışından almamız uygun olur mu?
Cevap	Evet, sadece kompresör yurt dışından alınan ticari bir ürün olabilir.
Soru	Üniversite tarafından yapılacak olan başvurularda başvurunun proje yürütücüsü öğretim üyesi tarafından bireysel olarak mı yoksa kurum tarafından mı yapılması uygundur?
Cevap	Proje başvurusu önce kişisel olarak yapıp daha sonra başvuru formu en üst amirler tarafından imzalanır. Başvuru formunun önce üniversitedeki öğretim üyesi daha sonra da rektör ya da rektörün yetki verdiği kişi tarafından imzalanması gerekmektedir.
Soru	Bir firma aynı anda birden fazla projeye başvuru yapabilir mi? Başvurabilir ise mali değerlendirme toplam bütçe bazında mı yoksa proje bazında mı yapılır?
Cevap	Bir sanayi ortağı birden fazla projede yer alabilir. Sanayi ortağının iş paketlerine çalışmak üzere tanımlanan personelin çalışma yüzdesi 100% ile sınırlandırılmıştır. Başka bir deyişle kurumsal kota değil, kişisel çalışma yüzdesine yönelik kota vardır. Bu durumda projede çalışacak kişilerin planlamasını, en fazla 100% çalışma şartını dikkate alarak yaptığınız durumda istediğiniz kadar projede sanayi ortağı olabilirsiniz.

	Mali değerlendirme ise proje bazında yapılır.
Soru	Proje başvuru aşamasında, şartları belirleyip sözleşmeyi size sunmadan önce size uygun olmayan bir durum söz konusu olduğunda sözleşme taslak halinde iken sözleşme taslağına yönelik sizden bir doğrulama almak mümkün müdür? Ya da başvuru aşamasında kendi aramızda imzaladığımız sözleşmeyi size getirip değerlendirme aşamasında da sizden gelen revizyonlar doğrultusunda ilerlemek isteriz yani değerlendirme sürecinde ya da öncesinde böyle bir olanak olacak mı?
Cevap	Başvuru öncesinde sözleşme taslağını e-posta yolu ile iletebilirsiniz fakat sözleşmede tüm hususlar hukuki, mali ve idari olarak belirtilmelidir. Dolayısıyla, tarafımıza ilettiğiniz sözleşme taslağına değerlendirme öncesinde olumlu veya olumsuz bir görüş vermemiz uygun değildir. Ancak değerlendirme sürecinde bir revizyon imkanı sağlanabilir. Ön değerlendirme, bilimsel değerlendirme, başkanlık talimatı ile değerlendirmede de revizyon olabilir. Özetle, proje değerlendirilirken her aşamada revizyon istenebilir.
Soru	Karbonatlı mineralleri çıktı olarak esas alan bir projede, karbonatlı mineralleri içeren ürünü mü nihai, patentlenmiş ve lisanslanmış ürün olarak temel alacaksınız yoksa bunu elde etmek için kullanılan ekipmanlar, cihazlar veya bu alanda geliştirilmesi gereken teknik altyapıyı da mı temel alacaksınız?
Cevap	Karbonun karbonatlı minerale dönüşürken kullanılan bütün sistem TENMAK tarafından desteklenmektedir. Hidrojen teknolojisinde de çıkan hidrojen değil, sistem önemlidir.
Soru	Hidrojen ile ilgili Proje çağrılarında hedef, üretim mi? Yeni üretim teknoloji fikirleri mi?
Cevap	www.tenmak.gov.tr adresinde yer alan çağrı metninde de belirtildiği üzere; Bu çağrının amacı, hidrojen ve yakıt hücresi teknolojileri konularında kamu, üniversite ve sanayi kurumlarını bir araya getirerek ülkemizin ihtiyaç duyduğu ticarileştirilebilir teknolojileri geliştirmektir. Bu çerçevede Teknoloji Hazırlık Seviyesi (THS) en az 4 olan projelerin, THS 8 seviyesine çıkarılıp gerçek ortamda kullanılacak teknolojik bir ürüne dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Elde edilecek teknolojik ürünün yüksek verimli, düşük maliyetli, modüler ve kompakt olması ile çevre dostu malzemelerden oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla Proje Yürütücüsü Kuruluşlar tarafından yapılacak; araştırma, inovasyon ve teknoloji geliştirme sonuçlarının faydalı araç, gereç, malzeme, hizmet, ürün, yöntem, süreç, sistem ve üretim tekniklerine dönüştürülmesi, mevcutların iyileştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla teknoloji ve ürün geliştirme projeleri TENMAK ve proje sonuçlarını Türkiye'de uygulamayı taahhüt eden en az bir Sanayi Ortağı tarafından desteklenecektir.

Soru	İkinci çağrı konusu olan "Karbon kullanım ve faydalı ürüne dönüştürme teknolojileri" ile ilgili olarak geliştirmeyi düşündüğümüz projede Karbon kaynağının havadan yakalanan CO2'in bir ürüne dönüştürülmesi ile mi ilgili yoksa kendi prosesimiz sonucunda oluşan CO2'i faydalı ürüne dönüştürmek de çağrı kapsamında olabilir mi?
Cevap	Projenin hakem değerlendirmesinden sonra desteklenip desteklenmemesine ilişkin karar verilir. Konuya ilişkin başvuru için böyle bir kısıtlama bulunmamaktadır.
Soru	Saf sulardan hidrojen enerjisi ürettiğimiz bir tesis projemiz var. Bu tesis hem hidrojeni depolama hem de elektrik olarak kullanma potansiyeline sahip olarak yeni bir enerji kaynağı oluşturmaktadır. Aynı zamanda elde edilen hidrojenin kullanım alanlarının çokluğu bizi birçok pazara sokmaktadır. Bu konuda ki projemizin tüm hesaplamaları şemaları ve fizibilite raporu hazır durumda. Bu konu hakkında sizden detaylı bilgi almak ve nasıl bir yol izlememiz gerektiği hakkında bilgi almak isterim.
Cevap	www.tenmak.gov.tr web sitesinde destek programları kısmından çağrı metinlerini inceleyip başvuru yapabilirsiniz.
Soru	"TENMAK Ar-Ge Teşvikleri Hidrojen Teknolojileri ve Yakıt Hücresi" çağrısına başvuru yapmak istiyoruz. Projeye başvuru yapmak için kamu kurum/kuruluşu, üniversite ve özel sektör kuruluşunun üçünün de birlikte olması mı gerekiyor? Yalnızca üniversite ve özel sektör iş birliği yeterli olur mu?
Cevap	Projede, en az bir kamu kurum/kuruluşu, veya üniversite PYK olarak görev almalıdır. Ayrıca Sanayi Ortağı da PYK olarak görev almalıdır. Birden fazla PYK'nın yer aldığı projelerde, projenin yönetiminden sorumlu olan Proje yöneticisi kuruluş (PYÖK) belirlenir ve proje başvurusu PYÖK'nın Proje Yöneticisi (PYÖ) tarafından yapılır. Yalnızca üniversite ve özel sektör iş birliği yeterlidir.
Soru	Bireysel başvuru ekranı açık görünüyor. Kurumsal başvuru ekranı inaktiftir. Proje yürütücü kişinin kurumsal başvuru butonunun aktif olması için ne yapmak gerekiyor?
Cevap	Şu anda kurumsal başvuru değil bireysel başvuru alınmaktadır. Dolayısıyla, kurumunuzda proje yürütücüsü olarak görev alacak kişi başvuru gerçekleştirebilir.
Soru	Bireysel bilgilerin doldurulduğu ekranda Kuruluş Yetkilerim alanında yetki belgesi olarak beklediği evrak nasıl bir şey, şirketin hazırladığı 'yürütücü'ye yetki verdiğini gösterir imzalı bir belge midir? Tenmak'ın taslağı var mıdır? Sistemde deneyim bilgisi çekerken ARBİS butonu hata veriyor.

Cevap	<p>Konuya ilişkin TENMAK'a ait belge formatı yoktur. Kuruluşun yetkilisi olan kişiye ait onaylı ve imzalı bir yetki belgesi gerekmektedir. Proje yürütücüsüne verilecek bir yetki belgesi söz konusu değildir.</p> <p>Deneyim bilgisini çekerken karşılaştığınız hata kodunu kopyalayıp bizlere e-posta ile iletebilirsiniz, hata yazılımcılarımıza bildirilecektir.</p>
Soru	<p>Çok ortaklı bir projede PYÖK'ün, diğer ortakları sistemden çekmek/seçmek için firmaların herhangi bir kayıt vs yapmaları gerekli mi? Firmalar sistemden ortak olarak nasıl dahil edilecek?</p>
Cevap	<p>Öncelikle projede yer alacak personelin sistemde bilgilerinin güncel olması gerekmektedir.</p> <p>Destek sisteminde proje başvurusu yapılırken proje yöneticisi ilgili iş paketleri için sistemden personel seçebilir.</p>
Soru	<p>Proje personeli olarak eklenecek kişilerin kurumları ile eşleştirmek için hangi ekranları kullanmak gerekiyor?</p>
Cevap	<p>Projede yer alacak personelin bilgi sisteminde bilgilerin güncel olması gerekmektedir. Kişi güncel olarak çalıştığı kurum bilgisini deneyim bilgisi alanına eklemelidir. Daha sonra destek sistemi üzerinden proje başvurusu yapılırken bilgi sisteminde bilgileri eksiksiz olan kişi ve kurumlar eşleştirilebilir.</p>
Soru	<p>Proje paneline kimler katılması bekleniyor sunum bekleniyor mu?</p>
Cevap	<p>Panelde uzman hakemler panelist olarak projeleri değerlendirmektedir. Projeyi sunan kurumlardan sunum yapmaları beklenmemektedir.</p>
Soru	<p>Proje yürütücüsünün projeye ayırmak zorunda olduğu %50 efor, toplam proje süresini baz alarak mı hesaplanmalıdır yoksa kendisine her ay 0,5 oranında puantaj mı atanmalıdır?</p>
Cevap	<p>PYÖK/PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda çalışma süresinin en az % 50'sini projeye ayırması şarttır. Projeye ayırdığı zaman oranına göre personel gideri TENMAK tarafından karşılanmaktadır.</p>
Soru	<p>Bir şirket 2 farklı proje önerisinde "Sanayi Ortağı" olabilir mi?</p>
Cevap	<p>Evet olabilir, açılan çağrılarda herhangi bir kısıtlama yoktur.</p>
Soru	<p>TENMAK Ar-Ge Teşvikleri Hidrojen Teknolojileri ve Yakıt Hücresi çağrısına başvurmak istediğimizde buradaki özel sektör kısmında 2 sanayi kuruluşu olarak başvuru yapabilirsiniz olarak bildirilmiş. Buradaki konsorsiyumda sanayi kuruluşlarının ortaklık bağlantısı olabilir mi?</p>

Cevap	Bu durum ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.
Soru	Kurumsal Başvuru kısmı inaktif görünüyor. Sistemde girişi kurumsal başlatabilmek için ne yapmalıyız?
Cevap	Sistem kurumsal başvuruya kapalıdır. Başvuru bireysel olarak yapılacak olup proje yönetici/yürütücüsü tarafından gerçekleştirilecektir.
Soru	<p>Başvurunun online sistem üzerinden yapılacağı web sitenizde belirtilmektedir. Web sayfası üzerinde gördüğümüz, aşağıdaki listenin tümü gerekli olacak mı?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proje Önerisi Başvuru Formu 2. Proje Sonuçları Uygulama Planı 3. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Kapsamında Faaliyet Gösteren Şirketler Bünyesinde Görev Yapan Üniversite Öğretim Elemanları için Proje Başvurusu İzin Formu 4. Özel Kuruluşlar için Onaylı Maaş Bordro Bilgileri Tablosu 5. Yürütücü Kuruluş Dışında Projede Görev Alan Personel Çalışma İzin Belgesi 6. Yurt Dışı Araştırmacı Bilgi Formu ve Katılım Mektubu ("Katılım Mektubu" nun ıslak imzalı kopyası basılı belgelerle birlikte gönderilmelidir.) 7. Proje Yürütücüleri İş Yükü Taahhüt Belgesi 8. İşbirliği Protokolü Düzenleme Kılavuzu *29.03.2023 Tarihinde Revize edilmiştir* 9. Başvuru özel kuruluştan yapıldı ise "Ticaret Sicil Gazetesi", "Oda Sicil Kayıt Sureti", "İmza Sirküleri" ve "Yetki Belgesi" 10. Yasal İzin Belgesi (Gerekliyorsa)
Cevap	Proje kurgusu ve başvuru yapan kurumların yapısına bağlı olarak başvuru belgeleri değişiklik göstermektedir. Proje önerisi formu, proje sonuçları uygulama planı, proje yürütücüleri iş yükü taahhüt belgesi, iş birliği protokolü gereklidir. Diğer belgelerin gerekliliği kurumlar ve proje yapısına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.
Soru	Kurum başvurusu ile Bireysel başvuru arasındaki fark nedir? Üniversite'den bir Öğretim Üyesinin yapacağı başvuru için Kurum başvurusu mu dememiz uygundur?

Cevap	Proje başvuruları yalnızca 'Bireysel Başvuru' altında gerçekleştirilmektedir. 'Kurumsal Başvuru' kısmını şu anda dikkate almanıza gerek yoktur.
Soru	TENMAK çağrı dokümanınının 3. Maddesinde, sanayi ortaklarınının PYK olarak görev almasını belirten bir madde bulunmaktadır. İlave olarak ç bendinde de PYK'ların projeye minimum %50 çalışma süresi ayırması gerektiği belirtilmektedir. Bu kapsamda, konsorsiyumda yer alan tüm sanayi firmaları PYK olarak görev alıp, %50 zamanını bu projelere ayırmak durumunda mı olacak?
Cevap	TUGEP Uygulama esaslarında belirtildiği üzere PYÖK/PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda PYÖ/PY'nin çalışma süresinin en az %50'sini projeye ayırması şarttır.
Soru	Çağrı amacı ve kapsamı kısmında: Depolama ve sıvılaştırma teknolojileri (günlük en az 100 kg depolama kapasitesinde olan yüksek basınçlı depolama tankları, yeni nesil malzeme ile üretilecek tanklar, sodyum bor hidrür depolama, metal hidrür esaslı adsorbanlı depolama, yeni nesil kimyasal depolama sistemleri) ibaresi yer almaktadır. 100 kg hidrojen depolama kapasitesine sahip tek tank yerine 3 adet tank üretilmesi konusundaki görüşlerinizi bildirebilir misiniz?
Cevap	Teknik konular ayrıntılı olarak panel sürecinde değerlendirilecektir.

BÜTÇE	
Soru	Teşvikler 6 aylık raporlama dönemlerinde yapılan masraf beyanı sonrasında mı yapılmaktadır yoksa ön ödeme verilmekte midir?
Cevap	<p>PYÖK/PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda proje bütçesi kapsamındaki ödenekler, TENMAK bütçesine gider kaydedilmek suretiyle ilgili PYÖK/PYK'nın bütçesine gelir kaydedilmeksizin, proje özel hesabına proje gelişme raporu dönemleri sonunda proje ödeme planına uygun olarak aktarılır. Ödenek aktarımı yapılabilmesi için, ilgili gelişme/sonuç raporunun ve döneme ait yeminli mali müşavir denetim ve tasdik raporunun TENMAK tarafından kabulü şarttır.</p> <p>Özel sektör kuruluşu olan PYÖK/PYK tarafından proje bütçesi kapsamındaki ödeneklerin harcama yapılmadan önce gönderilmesinin talep edilmesi durumunda, aktarım işlemi öncesinde bu kuruluş tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu uyarınca teminat olarak kabul edilecek değerler üzerinden, ilgili gelişme raporu dönemi ile bu dönemi takip eden gelişme raporu dönemi toplam ödeneği kadar teminat verilir. Söz konusu iki gelişme raporu dönemi toplam ödeneğinin; mevcut teminata ilişkin gelişme raporları dönemi ödeneğinden fazla olması halinde aradaki fark için ilave teminat verilir, az olması halinde ise mevcut teminat sürdürülür.</p>
Soru	Ekipman alımlarında Avrupa Birliği teşviklerindeki gibi amortisman bedeli mi yoksa TÜBİTAK teşviklerindeki gibi bedelin tamamı mı karşılanmaktadır?
Cevap	TENMAK TARGET desteklerinde proje için gerekli olan teçhizat, alet, makine, yazılım ve yayın alım giderleri karşılanmaktadır. Seri üretime yönelik cihazlar destek kapsamı dışındadır. Özel sektör kuruluşu olan PYÖK/PYK'nın proje kapsamında talep ettiği makine-teçhizatın aynı zamanda seri üretim amaçlı kullanılabilirliğinin tespit edilmesi halinde, gerekçelendirilmiş makine-teçhizat bedelinin proje çalışmaları için kullanılacak oranı TENMAK tarafından karşılanabilir.
Soru	Proje öneri formunda bakım onarım harcama kalemini göremedik. Bu harcama kalemi oluşur ise nereye eklememiz uygun olur?
Cevap	Proje kapsamında satın alınan makine ve teçhizata yönelik bakım-onarım giderleri hizmet alımı bütçe gideri kalemine eklenebilir. Ancak çıktı ürünün bakım-onarım giderleri destek kapsamı dışındadır.
Soru	Projenin belirli bir döneminde kur farkından dolayı bütçe artırım talebine gidilebilecek midir?
Cevap	TENMAK TARGET çağrılarının dayanağı olan TENMAK TEKNOLOJİ VE ÜRÜN GELİŞTİRME PROJELERİ (TUGEP) DESTEK PROGRAMINA İLİŞKİN UYGULAMA ESASLARI web sayfasında duyurulmuştur. Bu mevzuatta; ek bütçe gereksinimlerine ilişkin 18. maddesinin üçüncü fıkrasında "Projeye verilecek ek ödenek talepleri; PYÖ/PY'nin gerekçeli başvurusu üzerine, izleyici hakem

	<p>ve/veya TENMAK proje uzmanı görüşü ve Değerlendirme Komisyonu görüşü alınmak suretiyle Başkan tarafından karara bağlanır. Bu şekilde proje bütçesi (PTİ ve kurum hissesi hariç), en fazla yüzde elli oranında artırılabilir. Bu oranı aşan ek ödenek talepleri, proje bütçesinin (PTİ ve kurum hissesi hariç) yüzde yüzünü aşmamak kaydıyla, Başkanın teklifi üzerine Yürütme Kurulu tarafından karara bağlanır." ifadesi yer almaktadır. Dolayısı ile PYÖK/PYK'nın gerekçeli başvurusu üzerine ek bütçeye karar verilmektedir.</p>
Soru	<p>Proje bütçesi %50 arttırılabilir ifadesi yerine getirildiğinde, maximum bütçe sınırını aşabilir mi? (50.000.000 TL) Proje toplam bütçesi, 50 M TL destek ödemesi ve %20 Sanayi Ortağı katkısı toplamını aşması halinde;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bütçe destek miktarı esnetilebilir mi? 2. Sistem kapasitesi düşürülebilir mi?
Cevap	<ol style="list-style-type: none"> 1. PYÖK/PYK'nın gerekçeli başvurusu üzerine ek bütçeye karar verilmektedir. Projeye ek bütçe verilmesi durumunda 50 milyon liralık üst limit aşılabilir. 2. Proje kapsamında geliştirilecek çıktının kapasitesinin düşürülmesi ise uygun değildir. Başvuru formunda taahhüt edilen ve riskler göz önüne alınarak B planı yapılan çıktının ortaya çıkartılması esastır.
Soru	<p>Proje önerisinde kullanılacak para biriminde kısıtlama söz konusu mu?</p>
Cevap	<p>Proje destekleri Türk Lirası olarak verilmektedir.</p>
Soru	<p>Proje öneri formunun bütçe kısmında tarafımızca sağlanacak aynı katkının belirtilebileceği bir yeri göremedik. Bu harcama kalemi oluşur ise nereye eklememiz uygun olur? Tesis kurulumu için arazi bedeli aynı katkı içinde yer alabiliyor mu?</p>
Cevap	<p>Sanayi Ortağı tarafından sağlanacak aynı ya da nakdi destek Sanayi Ortağı, Proje Yöneticisi ve Yürütücüsü Kuruluşların ortak hazırlayacakları İşbirliği Protokolünde belirtilecektir. Tesis kurulumu için arazi tahsisi aynı katkı içinde yer almaktadır.</p>
Soru	<p>Makine, teçhizat vs. harcamaların bir araştırma kurumu tarafından gerçekleştirilmesi ve akabinde gerekir ise proje kapsamında bir sanayi kuruluşu tarafından kullanılması durumu söz konusu olabilir mi?</p>
Cevap	<p>Proje kapsamında alınan ve Proje Sonuçları Uygulama Planı (PSUP) çerçevesinde kullanımı gerekli olan alet, teçhizat, yazılım proje sonunda Sanayi Ortağına devredilebilir. Bu husus İşbirliği Protokolünde belirtilmelidir.</p>
Soru	<p>Proje sonunda kurulan ekipmanların/sistemin mal sahibi TENMAK mıdır, PYK mıdır?</p>
Cevap	<p>Proje sözleşmesinde aksine hüküm bulunmaması halinde, proje bütçesi kapsamında PYÖK/PYK tarafından alımı gerçekleştirilen taşınırlar, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde muayene ve kabulü yapılarak PYÖK/PYK tarafından kendi taşınır kaydına alınır</p>

	ve bu kapsamdaki dayanıklı taşınır lar proje süresince proje çalışmalarında kullanılmak üzere PYÖ/PY'nin kullanımına verilir. Proje kapsamında alınan ve Proje Sonuçları Uygulama Planı (PSUP) çerçevesinde kullanımı gerekli olan alet, teçhizat, yazılım proje sonunda Sanayi Ortağına devredilebilir. Bu husus İşbirliği Protokolünde belirtilmelidir.
Soru	Proje çağırısı bütçesi 50 Milyon TL proje başına destek üst limitimi, yoksa çağrıdaki bütün projelere verilecek üst limit mi?
Cevap	Her bir proje için 50 Milyon TL üst limit bulunmaktadır.
Soru	Sistem kurgusu içerisinde yer alan her türlü mekanik, inşaat, elektrik vb. malzeme ve ekipmanın proje bütçesinden karşılanması mümkün müdür?
Cevap	TENMAK TARGET desteklerinde proje için gerekli olan teçhizat, alet, makine, yazılım ve yayın alım giderleri karşılanmaktadır. Seri üretime yönelik cihazlar destek kapsamı dışındadır. Özel sektör kuruluşu olan PYÖK/PYK'nın proje kapsamında talep ettiği makine-teçhizatın aynı zamanda seri üretim amaçlı kullanılabilirliğinin tespit edilmesi halinde, gerekçelendirilmiş makine-teçhizat bedelinin proje çalışmaları için kullanılacak oranı TENMAK tarafından karşılanabilir. Ayrıca altyapıya yönelik inşaat giderleri destek kapsamı dışındadır.
Soru	Proje kapsamında satın alınan ekipmanın kurulumu aşamasında gerçekleştirilecek kablo çekme, beton dökme, elektrik gideri gibi kalemler destek kapsamında mıdır?
Cevap	Proje kapsamında satın alınan ekipmanın kurulumu aşamasında gerçekleştirilecek kablo çekme, beton dökme, elektrik gideri gibi kalemler destek kapsamı dışındadır.
Soru	Sistem kurulum aşamasında yapılan borulama, montaj vb. işçilikleri Hizmet alım kaleminde beyan edilebilir mi, destek kapsamında mıdır?
Cevap	Altyapıya yönelik inşaat giderleri destek kapsamı dışındadır.
Soru	Yıllık bütçe sınırlaması olmaksızın ifadesine istinaden 3 yıllık toplam proje bütçesi ilk yıl talep edilebilir mi? Yoksa planlanan bir ödeme takvimi / aşama var mı?
Cevap	TENMAK tarafından desteklenmesine karar verilen projeler, TENMAK bütçesine gider kaydedilmek suretiyle ilgili PYÖK/PYK'nın bütçesine gelir kaydedilmeksizin, bu Uygulama Esaslarında belirlenen kurallar ve projenin ödeme planı dâhilinde proje adına açılacak özel hesaba aktarılarak izlenir.

	<p>PYÖK/PYK'nın kamu kurum/kuruluşu veya üniversite olması durumunda proje bütçesi kapsamındaki ödenekler, TENMAK bütçesine gider kaydedilmek suretiyle ilgili PYÖK/PYK'nın bütçesine gelir kaydedilmeksizin, proje özel hesabına proje gelişme raporu dönemleri başında proje ödeme planına uygun olarak aktarılır.</p> <p>Gelişme raporu dönemine tekabül eden PTİ ödeneği, gelişme veya sonuç raporlarının kabulünü takiben proje özel hesabına aktarılır.</p> <p>Gelişme raporu dönemine tekabül eden kurum hissesi ödeneği, gelişme veya sonuç raporlarının kabulünü takiben proje özel hesabına aktarılır.</p>
Soru	<p>Önereceğimiz proje kapsamında proje ortağı kuruluşları arasında fatura kesimi söz konusu olabilir mi? Örneğin; mevcut durumda proje ortağımdan şu an hali hazırda üretimde olan ürününü satın alsam proje içinde fatura kesebilir mi bizlere?</p> <p>Proje bütçelerinde hizmet alımı kısmında yurt içinden yapılacak Ar-Ge nitelikli hizmet alımı, toplam bütçenin (PTİ ve kurum hissesi hariç) %5'ini geçemez ifadesi yer alıyor ve toplam hizmet alımı da bütçenin (PTİ ve kurum hissesi hariç) %25 'ini geçemez ifadesi yer alıyor. Tüm hizmet alımı bütçemizi yurt içi alımlarımızda kullanamaz mıyız, yurt dışı olmak zorunda mı?</p>
Cevap	<p>Birebir aynı projeye bir başka kurumdan çifte finansman oluşturacak bir proje olması durumunda başvuru kabul edilmeyecektir. Ancak bir önceki projeden elde edilen bilgi ve tecrübenin bir sonraki farklı teknik özellikler gerektiren bir projede kullanılmasında bir beis yoktur.</p> <p>Çağrı metninde belirtildiği üzere; Danışmanlık ve hizmet alım giderleri (yurt içi ve yurt dışı toplam hizmet alımı (danışmanlık dâhil) bedeli proje bütçesinin (PTİ ve kurum hissesi hariç) % 25'ini geçemez. Proje kapsamında yurtiçinden yapılacak hizmet alımı giderlerinin toplamı proje bütçesinin (PTİ ve kurum hissesi hariç) % 5'ini geçemez. Toplam yurt dışı hizmet alımı (danışmanlık ve dâhil) bedeli, proje bütçesinin (PTİ ve kurum hissesi hariç) % 15'ini geçemez şeklinde ifade edilmiştir.</p> <p>Yurt dışı hizmet alımı bütçesi yurt içi hizmet alımları için kullanılamamaktadır.</p>
Soru	<p>Karbon yakalamaya yönelik çağrı hususunda yapacağımız sistemin bir ürün değil bir proses ya da birkaç ekipmanın birleşimini içeren bir proses olması planlanmaktadır. Bu prosesin kurulumu için elektrik, mekanik, borulama vb. işlerin yapılması gerekmektedir. Bu yapacağımız işlemleri de proje desteği kapsamı dışında mı saymamız gerekecek?</p>
Cevap	<p>İlgili mevzuat gereği altyapı giderleri desteklememektedir. PYÖK/PYK'nın proje kapsamında talep ettiği makine-teçhizatın aynı zamanda üretim amaçlı kullanılabilirliğinin tespit edilmesi halinde, makine-teçhizat bedelinin ancak proje çalışmaları için kullanılacak oranı TENMAK tarafından karşılanabilir.</p> <p>Bunun dışında montaj, kablolama, beton dökme gibi altyapı giderleri desteklenmemektedir.</p>
Soru	<p>Sanayi ortağı ödemeyi ne zaman yapacak?</p>

Cevap	Sanayi ortağının ödemeye ilişkin planı, işbirliği protokolünde belirtilmelidir. Aynı ya da nakdi destek hangi dönemlerde, nasıl sağlanacak gibi hususlar işbirliği protokolünde belirtilmelidir. Daha sonra altı aylık izleme raporları döneminde bu desteğin sağlanıp sağlanmadığı TENMAK tarafından işbirliği protokolüne göre kontrol edilecektir.
Soru	Aynı destek olarak nitelendirdiğimiz unsurlar kuruluşumuz bünyesinde bulunan makine teçhizat, sarf gibi kalemler mi yoksa proje kapsamında temin ettiğimiz makine teçhizat, sarf benzeri kalemler mi?
Cevap	Bu proje kapsamında cihaz alıp diğer kurum/kuruluşlara verilebilir, personel istihdam edilip projede yer alan diğer kuruluşlarda çalıştırılabilir, hâlihazırdaki bir cihazın gideri belgelendirilmek şartı ile verilebilir ya da aynı şekilde mevcut personel proje kapsamında başka bir kuruluşta çalıştırılabilir. Aynı destekler yer, bina, arsa tahsisi şeklinde de olabilir. Eldeki sarf malzeme bütçelendirilerek ya da satın alınarak başka bir kuruluşa devredilebilir. Bu sayılanlar aynı destek olarak kabul edilebilir. Ancak bir hizmet aynı destek olarak verilmek isteniyorsa bilimsel olarak değerlendirildikten sonra panel tarafından karar verilir.
Soru	Bütçe yönetimi hangi paydaşın sorumluluğundadır?
Cevap	Projede birden fazla yürütücü olması durumunda; her yürütücü kendi bütçesinden sorumludur ve harcamaları her yürütücü kendi gerçekleştirecektir. Ayrıca, her yürütücü proje personeli kendi istihdam edecektir. Ancak TENMAK'a karşı sadece yönetici dediğimiz proje yürütücüleri arasından seçilmiş bir kişi bütçeleri birleştirerek bir konsolidasyon yaparak TENMAK'a sunacak ve sorumlu olacaktır. Sistemimiz "TENDES" her yürütücünün kendi unsurlarını girebileceği şekilde planlanmıştır yani her yürütücünün kendi bütçesi ve sayfası olacaktır. Yönetici ise bunları görerek bütün projenin giderini birleştirip TENMAK'a sunacaktır.
Soru	Proje destekleri ayrı ayrı mı ödenecek?
Cevap	Evet, proje destekleri her bir proje yürütücü kurumun özel hesabına ayrı ayrı aktarılacak ve bütçe harcamaları da TENMAK tarafından ayrı izlenecektir.
Soru	Karbon yakalama, kullanım ve depolama teknoloji çağrısı kapsamında; THS 4 seviyesinde laboratuvar ortamında doğrulanmış teknolojinin endüstriyel ölçeğe aktarımı öncesinde pilot seviyede denenmesi adına tasarlanacak pilot tesise dair giderler destek kapsamında mıdır?
Cevap	Seri üretim kısmında kullanılacak makine teçhizat için TENMAK tarafından bilimsel değerlendirme ve ardından mali değerlendirme yapılacaktır.

Soru	<p>İlgili çağrıya kendi bünyesinde bu konuda yoğun Ar-Ge çalışmaları yapan fakat henüz destek almamış ve dolayısıyla herhangi bir proje bitirme belgesi bulunmayan bir firma başvurmak istemektedir.</p> <p>Çağrı metnini incelediğimizde en az bir kamu kurum/kuruluşu, üniversite proje yürütücü kuruluşu olarak görev almalıdır şeklinde bir ibare bulunmaktadır. Özel sektör kuruluşu çağrıya tek başına başvuramıyor fakat bir kamu kuruluşu ile ortak başvuru yaptığında hem proje yürütücü kuruluş (PYK) hem de yönetici kuruluş (PYÖK) olabiliyor mu? Ve onaylanan bütçe proje yönetici kuruluş hesabına yani bu durumda özel şirkete mi aktarılıyor (PTİ'lar hariç)?</p>
Cevap	<p>Başvuru sahibinin özel sektör olması durumunda, özel sektör bir kamu kurum/kuruluşu veya üniversite ile birlikte başvuru yapabilir ve hem PYK hem de PYÖK olabilir.</p> <p>PYÖK/PYK'nın özel sektör kuruluşu olması durumunda; proje bütçesi kapsamındaki ödenekler, TENMAK bütçesine gider kaydedilmek suretiyle ilgili PYÖK/PYK'nın bütçesine gelir kaydedilmeksizin, proje özel hesabına proje gelişme raporu dönemleri sonunda proje ödeme planına uygun olarak aktarılır. Ödenek aktarımı yapılabilmesi için, ilgili gelişme/sonuç raporunun ve döneme ait yeminli mali müşavir denetim ve tasdik raporunun TENMAK tarafından kabulü şarttır.</p> <p>Proje önerisi ve ödeme planı doğrultusunda, PYK'lar tarafından oluşturulan ve proje adına açılacak özel hesaplara bütçe aktarımı ayrı ayrı gerçekleştirilebilir.</p> <p>TENMAK'a karşı sorumlu olacak kuruluş ise PYÖK olacaktır.</p> <p>Özel sektör kuruluşu olan PYÖK/PYK tarafından proje bütçesi kapsamındaki ödeneklerin harcama yapılmadan önce gönderilmesinin talep edilmesi durumunda, aktarım işlemi öncesinde bu kuruluş tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu uyarınca teminat olarak kabul edilecek değerler üzerinden, ilgili gelişme raporu dönemi ile bu dönemi takip eden gelişme raporu dönemi toplam ödeneği kadar teminat verilir. Söz konusu iki gelişme raporu dönemi toplam ödeneğinin; mevcut teminata ilişkin gelişme raporları dönemi ödeneğinden fazla olması halinde aradaki fark için ilave teminat verilir, az olması halinde ise mevcut teminat sürdürülür.</p>
Soru	<p>Proje kapsamında altyapı kalemleri desteklenmiyor ancak h) Projenin niteliği gereği varsa proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili diğer giderler şeklinde bir kalem var. İşletme maliyeti (running cost) projeye gider olarak yazılabiliyor mu?</p>
Cevap	<p>Proje bütçesinin oluşturulmasında aşağıdaki kalemler gider olarak kabul edilmez:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Proje önerisi ve sözleşme hazırlama giderleri. b) Posta ve haberleşme amaçlı giderler. c) Proje çıktılarının seri üretimine yönelik masraflar. ç) Pazarlama ve ticari amaçlı reklam giderleri. d) Isıtma ve aydınlatma giderleri.

	<p>e) Altyapıya yönelik inşaat giderleri. f) İdari personel giderleri. g) Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgisi olmayan diğer giderler.</p>
Soru	<p>Mali kısmın ayrılması mümkün müdür? Firma içi bordro bilgilerinin gizli olması nedeniyle, Proje Yöneticisi kişinin başvuru sırasında bordroları görme yetkisi olmayabilir. Tenmak altyapısının bunu destekliyor mu?</p>
Cevap	<p>Web sayfamızda yayımlanan çağrı eki olan “parasal üst limitler” kısmında proje personeline ilişkin personel gideri kısmında son 6 aya ait personele ödenen ortalama 6 aylık brüt ücretin bilinmesi gerekmektedir.</p> <p>Ayrıca, TUGEP Madde-40 b) “Gelişme raporu dönemine tekabül eden kamu personeli olmayan proje personeline ilişkin personel gideri ödeneği, gelişme veya sonuç raporlarının TENMAK tarafından kabul edilmesi ve personel gideri ödenmesinin uygun bulunması durumunda proje özel hesabına aktarılır. Proje hesabına aktarılan giderler, PYÖK/PYK tarafından kendi hesabına aktarılır. PYÖK/PYK tarafından gelişme veya sonuç raporu ile birlikte ilgili döneme ait personel ücret bordrolarının sunulması gerekir.” İfadesi yer almaktadır.</p>
Soru	<p>Aynı destekler kapsamına neler girer? Desteklenmeyen alt yapı harcamaları, uygulama için açılan saha, bunun hazırlıkları vb. aynı destek kapsamında mıdır?</p>
Cevap	<p>Sanayi Ortağı tarafından sağlanacak aynı ya da nakdi destek Sanayi Ortağı, Proje Yöneticisi ve Yürütücüsü Kuruluşların ortak hazırlayacakları İşbirliği Protokolünde belirtilecektir. Tesis kurulumu için arazi tahsisi aynı katkı içinde yer almaktadır.</p>
Soru	<p>Sanayi ortaklarının %20 oranındaki katkısı 10 milyon TL olarak mı düşünülmelidir? Destek kapsamına giren tüm harcamaların yüzde 20'si olarak mı hesaplanmalıdır?</p>
Cevap	<p>TENMAK tarafından belirlenen destek tutarına ek olarak Sanayi Ortağından %20 oranında katkı beklenmektedir.</p>
Soru	<p>TENMAK AR-GE TEŞVİKLERİ HİDROJEN TEKNOLOJİLERİ VE YAKIT HÜCRESİ ÇAĞRISI kapsamında Proje Önerisi Başvuru Formu'nda yer alan 6.1 no'lu Proje Bütçe Tablosu'na istinaden Danışmanlık ve Hizmet Alımı hususunda yurt içinde dışarıdan alınacak danışmanlık Ar-ge nitelikli başlığa mı girmekte, yoksa Diğer alımlar başlığına mı girmektedir? Ek olarak, dosyalarda proje personeline danışman da dâhildir denmekte, bunun sonucunda alınacak danışmanlık 6.2.5.1 ve 6.2.5.4 no'lu başlıktaki personel tablolarına da eklenecek midir?</p> <p>Ekleneceği durumda hem 6.2.3 no'lu hizmet alımları tablosuna hem de 6.2.5 başlığındaki personel tablolarına eklenmesi karışıklık yaratmaktadır.</p>

Cevap	<p>Proje danışmanı: Gerek duyulan hallerde, projenin özel uzmanlık gerektiren konularında bilgisinden yararlanan en az doktora derecesine sahip, proje sonuç raporunda adı geçecek olan proje ile ilgili alanda uzman kişiyi ifade etmektedir.</p> <p>Hizmet alımı altında yer alan diğer alımlar kısmına yazılarak hizmet alımı gerçekleştirilebilir. Bu durumda personel ile ilgili tablolarda yer almasına gerek yoktur.</p>
Soru	<p>50.000.000 TL üst limit TENMAK tarafından desteklenecek üst limit midir, proje toplam bütçesi midir? (Örneğin proje toplam bütçesi 75.000.000TL olacak şekilde önerilebilir mi? Önerilebilir ise bu durumda TENMAK tarafından 50.000.000TL, Sanayi ortakları tarafından 25.000.000TL destek verilerek proje bütçesi hazırlanabilir mi?)</p>
Cevap	<p>TENMAK tarafından desteklenecek üst limit 50.000.000 TL'dir. Her bir projenin TENMAK tarafından sağlanan toplam proje bütçesinin en az %20'si aynı ya da nakdi destek olarak Sanayi Ortağı tarafından karşılanacaktır. TENMAK tarafından en fazla 50.000.000 TL destek verilmek üzere, sanayi ortağı tarafından 25.000.000 TL destek verilebilir. Sanayi Kuruluşunun vereceği destek İş Birliği Protokolünde ayrıntılı olarak belirtilmelidir. İlgili protokolün hazırlanma kılavuzu web sitemizde ve tendes.tenmak.gov.tr adresinde yer almaktadır.</p>
Soru	<p>Geliştirilen ürünün çalıştırılması/uygulamasının gösterilmesi ve izleme dönemi için gereken altyapı giderleri "Sanayi Ortağı tarafından aynı katkı olarak" yapılabilir mi?</p> <p>(burada altyapıdan kasıt geliştirilen ürünün yerleştirileceği güvenlik önlemleri alınmış kontrollü bir alan yapmak, su-gaz borulamalarını yapmak vb.dir. Ürün ortaya çıktığında ürünü tesisine koyarak kullanacak ve gösterimini yapacak Sanayi Ortağının altyapı giderleri, sanayi ortağı tarafından katkı olarak verilebilir mi?)</p>
Cevap	<p>TUGEP Destek Programına İlişkin Uygulama Esaslarında Madde 16-2 (c) Proje çıktılarının seri üretime yönelik masrafları TENMAK tarafından desteklenen projelerde gider kabul edilmemektedir.</p>
Soru	<p>Bazı kurumların desteklediği projelerde büyük kuruluşlar %60, KOBİ'ler %70 fonlanmaktadır. Bu projede böyle bir yüzde var mı yoksa %100 fonlanmış oluyor mu?</p>
Cevap	<p>Kabul edilen proje için TENMAK tarafından belirlenen tutar tamamen desteklenir. Ayrıca, Sanayi Ortağı'nın en az %20 oranında projeyi desteklemesi beklenmektedir.</p>
Soru	<p>Tüm proje ortaklarının gider kalemleri de PYÖK tarafından tek sistemden mi girilecektir?</p>
Cevap	<p>Evet, sistem üzerindeki gider kalemleri PYÖ tarafından girilecektir.</p>

Soru	Her firmanın kurumsal kuralları gereği personel bordrolarını alamıyoruz dolayısıyla konsorsiyumdaki tüm paydaşların personel/işçilik giderlerini girmemiz mümkün olamıyor.
Cevap	Kamu personeli olmayan proje personeline ilişkin personel gideri belirlemek amacıyla son 6 aylık brüt ücret için personel bordrosu sunulmak zorundadır.
Soru	6-7 ortaklı bir proje ortaklığında her ortağın mali giderleri portale nasıl yüklenecektir?
Cevap	Çok ortaklı proje durumunda da mali giderler ve gelişme raporları PYÖ tarafından raporlanacaktır. Projeler amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülüp/yürütülmediği PYÖ/PY tarafından hazırlanan TENMAK'ın belirleyeceği formatta gelişme raporu ile izlenir.
Soru	Yurtiçi ve yurtdışı seyahat giderlerinin şirket başına toplam bütçe var mıdır? Yurtdışı harcırah bedelini 6245 sayılı Harcırah Kanunu'na göre açıkçası bulamadım. TENMAK'tan bu konuda sayısal bir bilgi alabilir miyiz? Sanayi ortağına verilecek satış lisansının devamlılığıyla ilgili herhangi bir yıl sınırı var mıdır?
Cevap	Parasal üst limitler belgesinde seyahat gideri yurtiçi ve yurtdışı seyahatlere verilebilecek destek miktarlarının toplamının üst limiti 250.000 TL'dir. Şirket başına toplam bütçe ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.6245 sayılı Harcırah Kanunu Madde 29 yurtdışı yol masrafı bölümünde açıklanmaktadır. Gündelik miktarı da Madde 34'te açıklanmıştır. "Madde 34 Bu Kanun gereğince verilecek yurtdışı gündeliklerinin miktarı, gidilecek ülkeye, memur ve hizmetlilerin aylık veya ücret tutarları ile görevin mahiyetine göre, mali yıl itibariyle Cumhurbaşkanınca tayin olunur." Lisans ile ilgili ayrıntılı şartlar sözleşmede belirlenecektir.
Soru	"Kadrosu yükseköğretim kurumlarında olan PYÖ/PY şirket ortağı söz konusu olmaması durumunda, teknoloji geliştirme bölgesinde yer alan şirketlere kurum hissesi ödeneği verilir mi?" şeklinde ifade edilen her iki koşulun da eş zamanlı olarak sağlanması mı gerekli, yoksa bir tanesinin sağlanması yeterli oluyor mu %10 oranındaki kurum hissesine hak kazanabilmek için?
Cevap	Her iki koşulun da sağlanması gerekmektedir.

FİKRİ MÜLKİYET HAKKI&LİSANS	
Soru	Fikri sınai haklar kapsamında özel kuruluşların proje sonucu oluşacak nihai ürün üzerinde sahip olacağı haklar nelerdir? İlgili sözleşme sadece TENMAK ve Sanayi Ortağı arasında mı gerçekleşecek, özel kuruluşun sözleşmeye dâhil olma şansı yok mudur?
Cevap	<p>a) Proje kapsamında ortaya çıkacak her türlü fikri ve sınai ürün ile bunlara ilişkin hakların sahibi TENMAK'tır. TENMAK, proje kapsamında ticarileştirme planı sunan Sanayi Ortağına; proje kapsamında ortaya çıkan fikri ve sınai haklara ilişkin üretim, ticarileştirme, satış, dağıtım, ihraç etme, her türlü geliştirme ve geliştirilmiş teknolojinin farklı alanlara uygulanması haklarını kapsayan inhisari lisans verecektir. Lisans kapsamında Sanayi Ortağı tarafından elde edilecek gelirin (cironun) TENMAK'a verilmek üzere en az %0,1'i en fazla %1'i oranında olmak kaydıyla lisans bedeli ve şartları Proje Sözleşmesinde belirlenecektir. Sanayi Ortağı, TENMAK'tan yazılı izin almak kaydıyla lisansa ilişkin olarak alt lisans verebilecektir.</p> <p>b) PYÖK/PYK'lar ve Sanayi Ortağı arasında imzalanacak İşbirliği Protokolünde; "PYÖK/PYK'ların projenin gerçekleştirilmesi sürecinde sağlayacakları bilimsel ve teknik katkı payı oranları" yüzde olarak belirlenecek ve Sanayi Ortağı tarafından bu katkı payı oranlarına göre PYÖK/PYK'lara lisans bedeli olarak dağıtılmak üzere, lisans kapsamında elde edilecek gelirden (cirodan) pay oranı belirlenecektir. Bu oranlara göre lisans bedeli ve diğer lisans şartları Proje Sözleşmesinde belirlenecektir.</p>
Soru	Ürün/Proses geliştirildikten sonra geliştirilen prototip için bedeli sanayi kuruluşu mu ödeyecek çünkü çağrıda prototipin desteklenmediği belirtilmişti.
Cevap	Çağrı metninde bu şekilde bir ifade yer almamaktadır. "Sadece pilot uygulama projeleri destek kapsamı dışındadır." ifadesi yer almaktadır.
Soru	Geliştirilen ürün/Prosesin sanayide belirli bir süre çalıştırılma/kullanma zorunluluğu var mıdır?
Cevap	Zorunluluk bulunmamaktadır. Proje başvurusunda Proje Sonuçları Uygulama Planında sunulan taahhütlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.
Soru	Altıncı maddede belirtilen "Lisans bedeli ve bu hususa ilişkin diğer hususlar Sanayi Ortağı ve TENMAK arasında imzalanacak Lisans Sözleşmesi ile belirlenecektir. TENMAK, lisans bedelinin %15'ini PYÖK/PYK'ya ödeyecektir." ibaresi uyarınca, lisans sözleşmesinin hangi ürün(ler) bazında imzalanacağı konusunu anlayamadık.

Cevap	Proje kapsamında ortaya çıkacak her türlü fikri ve sınai ürün ile bunlara ilişkin hakların sahibi TENMAK'tır. TENMAK, proje kapsamında ticarileştirme planı sunan Sanayi Ortağına; proje kapsamında ortaya çıkan fikri ve sınai haklara ilişkin üretim, ticarileştirme, satış, dağıtım, ihraç etme, her türlü geliştirme ve geliştirilmiş teknolojinin farklı alanlara uygulanması haklarını kapsayan inhisarı lisans verecektir. Lisans kapsamında Sanayi Ortağı tarafından elde edilecek gelirin (cironun) TENMAK'a verilmek üzere en az %0,1'i en fazla %1'i oranında olmak kaydıyla lisans bedeli ve şartları Proje Sözleşmesinde belirlenecektir. Sanayi Ortağı, TENMAK'tan yazılı izin almak kaydıyla lisansa ilişkin olarak alt lisans verebilecektir.
Soru	Proje kapsamında ortaya çıkarılacak birden fazla ürün olursa (örneğin elektrolizör, depolama tankı, dolun istasyonu, vb.), her bir ürün için ayrı ayrı lisans sözleşmeleri mi imzalanacak? Bu ürünlerin proje konsorsiyumuna katılan birden fazla firma tarafından geliştirileceği göz önüne alınırsa, tek bir lisans sözleşmesinin sorun oluşturabileceğini öngörüyoruz. Eğer ürün bazında birden fazla sözleşme imzalanması muhtemel ise sanayi ortağı birden fazla olabilir mi?
Cevap	Çağrılar üretim, depolama, yakıt hücresi olmak üzere ayrı ayrı açılmıştır. Projenizin içeriğine göre başvurularınızı ayrı ya da birlikte yapabilirsiniz. Birlikte başvuru yapılması halinde; talebe göre teknik olarak uygun olması kaydıyla tüm Sanayi Ortaklarına birlikte (müştereken) ya da ayrı ayrı lisans hakkı verilebilecektir. Bu hususa ilişkin detaylar Proje Sözleşmesinde belirlenecektir.
Soru	Ticarileşme planını bulamadık. Çağrı metninde bahsedilen ticarileştirme planı proje sonuç dokümanı ile aynı mıdır farklı bir doküman var mıdır? Paylaşmanızı rica ederiz.
Cevap	https://www.tenmak.gov.tr/basvuru-formlari.html ve tendes.tenmak.gov.tr sayfasından Proje Sonuçları Uygulama Planı'na erişilebilir.
Soru	Ticarileştirme planına konu ürün veya yöntemin bir patente konu olmaksızın herhangi bir çıktı olduğunu anlıyoruz. Çıktının ileride şirket içi gizli bilgi olarak saklanması söz konusu mudur?
Cevap	Proje kapsamında ortaya çıkacak her türlü fikri ve sınai ürün ile bunlara ilişkin hakların sahibi TENMAK'tır. TENMAK bu kapsamdaki ürünler için TENMAK tarafından ihtiyaç duyulması halinde patent alınabilecektir. Patent alınmasına bağlı olmaksızın söz konusu ürünler için Sanayi Ortağına lisans hakkı verilecek olup bunlara ilişkin gizlilik hükümleri proje sözleşmesinde yer alacaktır.
Soru	Proje sonucunda ortaya çıkacak Hidrojen Tesisi/Sistemi'nin kullanım ve mülkiyet hakları (fikri ve sınai haklar harici) Uygulayıcı Kurulu/Sanayi Ortağı'na ait olacak mı? Tüm sistem mülkiyetinin lisans sözleşmesine dâhil edilmesi gibi bir durum var mı? Var ise, sizlerde Lisans Sözleşmesi taslağı mevcut mu?
Cevap	Proje kapsamında ortaya çıkacak her türlü fikri ve sınai ürün ile bunlara ilişkin hakların sahibi TENMAK'tır. Proje sonucunda ortaya çıkacak ilk ürüne (prototipe) dair bu hususlar Proje Sözleşmesinde belirlenecektir.

Soru	Seri üretimden beklentiniz kaç adettir? Seri üretim alt yapısının kurulması beklenmekte midir? Yoksa dışarıya hizmet alımı şeklinde bir kurgu uygulanabilir mi? "Ürünün seri üretiminin gerçekleştirilmesi" ifadesi için 1 yıl sonra üretime başlanması yeterli mi? Yoksa ilk ürünün montaj hattından çıkması mı kastedilmektedir?
Cevap	Proje sonuç raporu kabulünden sonra 1 yıl içinde ürün ticarileşmiş olmalıdır. (36 ay proje süresi+ 2 ay proje sonuç raporunun kabulü+ 1 yıl= yaklaşık 4 yıl içinde ürün ticarileşmelidir.) Seri üretim, sizin konsorsiyumunuzdaki başka bir şirket tarafından da yapılabilir fakat ürünün ticarileşme potansiyeli mutlaka olmalı ve seri üretime dönmelidir. Detaylar taraflar arasında imzalanacak sözleşmede belirlenecektir.
Soru	Lisans hakkı payı satıştan sonra oluşacak gelir aşamasında mı ödenecek? Sürekli üretim yaptığımızda lisans hakkı pay sürekli mi ödenecek?
Cevap	Taraflar arasında imzalanacak lisans sözleşmesinde belirlenecektir.
Soru	Proje kapsamında üretilecek ürün ya da sisteme yönelik ticarileşmenin üreten kamu kurum/kuruluş ya da özel sektörün kendisi için kullanması mümkün müdür?
Cevap	Ticarileşmenin üreten kamu kurum/kuruluş ya da özel sektörün sadece kendisi için kullanması mümkün değildir. TENMAK olarak ürünün yaygınlaşması ve herkes tarafından kullanılacak nitelikte olması önem arz etmektedir. Üreten kamu kurum/kuruluş ya da özel sektör kendisi için kullanabilir fakat kamu ilkelerine aykırı olduğu için sadece kendisi için kullanmasına yönelik projeleri desteklememekteyiz aynı zamanda da ürün yaygınlaştırılmalı ve ticarileştirilmelidir.
Soru	Çoklu sanayi ortağının projeye katılması durumunda ortaya çıkacak ürün için her birine eşit lisans mı verilecek?
Cevap	Sanayi ortakları arasındaki işbirliği protokolünde kimin ne kadar sorumlu olduğu belirlenecektir. Daha sonrasında birkaç tane sanayi ortağı var ise müştereken ya da belirli bir orana kadar o sistemin ne kadarı hangi sanayi ortağı tarafından yapıldı ise ayrı ayrı lisans hakkı devri yapılabilir.
Soru	Seri üretim için istediğiniz belirli bir süre var mı? Ürünün ticarileşecek nitelikte olup seri üretime geçirmenin mümkün olmadığı durumda 1 tane üretilmesi proje için yeterli olacak mı? Aynı ölçekte lisans alabilecek miyiz?

Cevap	<p>Proje sonuç raporu kabulünden sonra en geç 1 yıl içinde ürün ticarileşmiş olmalıdır. (36 ay proje süresi+ 2 ay proje sonuç raporunun kabulü+ en geç 1 yıl= yaklaşık 4 yıl içinde ürün ticarileşmelidir.)</p> <p>Seri üretim, sizin konsorsiyumunuzdaki başka bir şirket tarafından da yapılabilir fakat ürünün ticarileşme potansiyeli mutlaka olmalı ve seri üretime dönmelidir. Ancak, kendiniz için üreteceksiniz bu TENMAK tarafından desteklenmemektedir.</p>
Soru	<p>Madde 45 te yer alan Fikri ve Sinai Haklar başlığı altında yer alan bilgilere istinaden sanayi ortağı olan ve mühendislik hizmeti geliştiren bir özel şirketin proje sonunda ortaya çıkan hizmeti kendi şirketinde Lisans bedeli ödeyerek ticari hale getirebileceğini anlamaktayız. Bu Lisans bedeli hakkında detaylı bilgi alabilir miyiz?</p>
Cevap	<p>PYÖK/PYK'lar ve Sanayi Ortağı arasında imzalanacak İşbirliği Protokolünde; "PYÖK/PYK'ların projenin gerçekleştirilmesi sürecinde sağlayacakları bilimsel ve teknik katkı payı oranları" yüzde olarak belirlenecek ve Sanayi Ortağı tarafından bu katkı payı oranlarına göre PYÖK/PYK'lara lisans bedeli olarak dağıtılmak üzere, lisans kapsamında elde edilecek gelirden (cirodan) pay oranı belirlenecektir. Bu oranlara göre lisans bedeli ve diğer lisans şartları Proje Sözleşmesinde belirlenecektir.</p>
Soru	<p>36 ay sonunda elektrolizör kimde kalacak (Tenmak, ticarileştirme partnerleri, lisans sahipler vb?)</p>
Cevap	<p>Web sitemizde yer alan ve çağrı metni eklerinden biri olan Ek-2'de "proje çıktılarını sanayi ortağı tarafından uygulamaya aktarılacak ve yaygınlaştırması yapılacaktır ifadesi bulunmaktadır." Ek olarak, TUGEP- Madde-45'te Fikri ve Sinai Haklar ayrıntılı olarak belirtilmiştir.</p>
Soru	<p>"TENMAK Ar-Ge Teşvikleri Hidrojen Teknolojileri ve Yakıt Hücreleri Çağrısı" dokümanında 6. Fikri ve Sinai Haklar başlığı altındaki c maddesinde belirtilen "Sanayi ortağı proje sonuç raporunun kabul edildiği tarihten itibaren en geç 1 yıl içerisinde ürünün seri üretimini gerçekleştirmemesi halinde Sanayi ortağı söz konusu ürüne ilişkin lisans hakkını kaybeder" maddesiyle ilgili olarak bu 1 senelik süreç firmanın ürünü üreteceğini kabul edeceği ve taahhüt edeceği süre midir yoksa üretim alt yapısını kurup ürünü üretebilir hale gelmesi gereken süre midir? Eğer seri üretimi gerçekleştirebilir hale gelme süresiye bu süreyi uzatmak için ne gibi gerekçeler sunması gerekmektedir ve ne kadar süre uzatılabilir?</p>
Cevap	<p>Sanayi Ortağının, proje sonuç raporunun kabul edildiği tarihten itibaren en geç 1 (bir) yıl içerisinde lisans kapsamındaki ürünün seri üretimini gerçekleştirmemesi halinde, Sanayi Ortağı söz konusu ürüne ilişkin lisans hakkını kaybedecek olup proje kapsamında aynı zamanda PYÖK/PYK olmasından kaynaklananlar haricinde herhangi bir hak talebinde bulunamayacaktır. Bu süre, Sanayi Ortağının gerekçeli talebinin TENMAK tarafından kabul edilmesi halinde uzatılabilir.</p>

	İZLEME SÜRECİ
Soru	Projenin raporlama dönemleri 3-6 ay olarak belirtilmiştir, raporlama dönemleri tarafımızdan mı belirlenecektir?
Cevap	Proje raporlama dönemleri 6 aylık süreçlerde sağlanacaktır.

DEĞERLENDİRME SÜRECİ	
Soru	Proje Önerileri için ana ve alt değerlendirme kriterleri nelerdir? Kriter puan dağılımı ve ağırlıkları hakkında bilgi verilmesi mümkün olur mu?
Cevap	<p>Proje başvuruları Onluk puan sistemine göre değerlendirilecektir.</p> <p>PROJENİN TEKNİK ÇÖZÜM ÖNERİSİ VE YÖNTEMİ (Eşik Değeri 5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma teknikleri ilgili literatür kullanılarak yeterince belirgin ve doğru olarak açıklanmış mıdır? • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma tekniklerinin öngörülen amaçlara ve hedeflere ulaşmaya uygun, çözüm oluşturacak yetkinlikte midir? • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma teknikleri Ar-Ge sistematığı temelinde belirtilmiş midir? • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma teknikleri rakiplerine üstünlük sağlayabilecek düzeyde midir? Rakiplerinden üstünlüğü/avantajı/farklılığı ortaya konulmuş mudur? Ulusal/uluslararası çerçevede ne düzeyde yenilikçidir? • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma tekniklerinin teknolojik bileşenleri uygun tanımlanmış mıdır? Günümüz teknolojik düzeyini ileri taşıyacak nitelikte midir? Günümüz teknolojik düzeyi açısından yeterli bir düzeyde midir? • Projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma tekniklerin günümüz teknolojileri ile uyumu yeterli düzeyde midir? <p>PROJE PLANI, YÖNETİMİ İLE YÜRÜTÜCÜ VE SANAYİ ORTAĞININ ALTYAPISININ PROJE İÇİN UYGUNLUĞU (Eşik Değeri 5)</p> <p>a. Proje Planı ve Yönetimi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projede öngörülen proje ana takvimi, iş-zaman planlaması, iş paketleri, projede hedeflenen çıktıların teknik gereksinimleri ve başarı ölçütlerinin uygulanabilir, ölçülebilir ve izlenebilir olması ile iş paketlerinin birbirleri ile bağlantısı (girdi-çıkı ilişkisi) doğru kurgulanmış mıdır? • Projede öngörülen iş gücü miktarı ve proje ekibinin çalışma süreleri gerçekçi olarak belirlenmiş, iş, görev, zaman dağılımının kişilerin yetkinlikleri ve iş paketleri dikkate alınarak doğru planlanmış mıdır? Proje ekibinin işbirliği ve koordinasyonu iş paketleri dikkate alınarak gerçekçi ve uygulanabilir şekilde planlanmış mıdır? • Projeyi olumsuz etkileyebilecek riskler gerçekçi biçimde öngörülmüş, tanımlanmış ve projede uygulanacak yöntem/ler ve araştırma tekniklerle ilerleme kaydedilememesi durumunda uygulanacak alternatif yöntem ve tekniklerin (B planı) projede öngörülen amaçlara ve hedeflere ulaşmaya uygun olarak planlanmış mıdır?

	<p>b. Proje Organizasyonu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proje personelin, projenin kapsadığı faaliyet ve disiplin(ler) dikkate alındığında nitelik ve nicelik yönünden yeterli ve uygun mudur? • Proje personeli, ulusal ve/veya uluslararası geliştirme ve/veya Ar-Ge proje deneyiminin varlığı yönünden yeterli ve uygun mudur? • Proje personeli, proje konusu ile ilgili, son yıllarda uluslararası indekslere kayıtlı dergilerde yayını ve/veya patentlerinin varlığı yönünden yeterli ve uygun mudur? • Proje Yöneticisi/Yürütücüsü kuruluş/ların Ar-Ge deneyiminin varlığı yönünden yeterli ve uygun mudur? Bu deneyim projenin gerçekleştirilmesini kolaylaştırıcı teknik riskleri azaltıcı nitelikte midir? • Proje Yöneticisi/Yürütücüsü kuruluş/ların Ar-Ge altyapısı, donanım, yazılım, tasarım, test olanakları (laboratuvar, cihazlar, elektronik ortam vb.) projenin yürütülmesi için yeterli midir? • Proje organizasyonunda işbirliği gereksinimi var mıdır, varsa planlanmış mıdır? Yeterli ve uygun mudur? <p>PROJE ÇIKTILARININ EKONOMİK YARARA VE ULUSAL KAZANIMA DÖNÜŞEBİLİRLİĞİ İLE YAYGIN ETKİSİ (Eşik Değeri 5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proje Sonuçları Uygulama Planı açık ve net bir şekilde belirtilmiş midir? Proje çıktısına ilişkin ekonomik fizibilite yapılmış, rekabet Durumuna dayalı gerçekçi ve yeterli İş Modeli ve Finansal Öngörüler belirlenmiş midir? • Belirlenen stratejiler çerçevesinde proje çıktısı ulusal veya uluslararası pazarda rekabet edebilecek düzeyde midir? Bu strateji belirlenirken pazar koşullarında veya teknolojideki olası değişimler dikkate alınmış mıdır? • Proje konusu ile ilintili sürdürülebilir kalkınma, küresel ısınma, iklim değişikliği, su kaynakları başta olmak üzere doğal kaynakların ve canlıların korunması gibi alanlara yönelik olumlu bir etki gözetilmiş midir? • Proje ile ilintili nitelikli istihdam, kadınların toplumsal ve ekonomik hayata katılımı, yaşlı ya da engelli vb. özel ilgi gerektiren gruplara destek olma gibi olumlu sosyal fayda sağlayıcı planlar (varsa) gözetilmiş midir? • Proje ulusal bilgi birikimine katkı sağlanabilecek midir? • Projede elde edilmesi öngörülen çıktı ve sonuçların ilgili alanda ülkenin yurt dışına bağımlılığını azaltma ve/veya rekabet gücünü artırma potansiyeli ne düzeydedir?
Soru	Projenin başarısız olması durumunda TENMAK tarafından verilen hibe desteğinin geri alınması ve/veya cezai işlem uygulanması gibi bir durum söz konusu mudur?
Cevap	Projenin durdurulması, sonlandırılması ve iptaline ilişkin maddeler TUGEP Destek Programına İlişkin Uygulama Esasları'nın 14.Maddesinde belirtilmiş olup, sorunuza ilişkin yaptırımlar bu maddenin 6-7-8-9-10 ve 11. fıkralarında ifade edilmiştir.

